

percutientes conscientiam illorum infirmam, in Christo peccatis.) Quando enim charitatis non a muli sunt, qua Christus nos liberauit, peccant in Christo non in Christum: quia in Christum peccare, negare est Christum: in Christo autem, in hæc quæ sunt Christi. Sicut & hic, qui sub lege est, in lege dicitur peccare: ita & hi qui sub Christo sunt, in Christo peccare dicuntur. ¶ Propter quod si scandalizat fratrem, non edam carnem in æternum, ne fratrem scandalizarem.) Intantū charitati studendum docet, ut licita pro illicitis habeantur ne obsint fratri. Quantum enim mali est per illicita non delinquere, & per ea quæ concessa sunt offendere, ut lex seruetur in illicitis, & in licitis non custodiatur, dum inconsiderate eduntur. Lex enim sic permisit quæ concessit, ut modus tamen sit quem custodiant. Vxorem certe licet habere, sed si fornicata fuerit, abijcienda est: ita & carnem licet edere, sed si idolis oblata fuerit, respuenda est.

CAPVT IX.

NON sum Apostolus, non sum liber, nonne Iesum dominum nostrum uidi?) Cum negare uideretur, confirmat. Iratus enim loquitur. Apostolum enim se probat, quia missus est ad gentes dicente domino ad eum: Ego ad gentes mittam te. Liberum autem se ostendit, quia nullius aliquid concupiuit, neque in adulatione docuit. Iesum autem dominum nostrum uidit, dum oraret in templo Hierosolymis. ¶ Nonne opus meum uos estis in domino? Ideo opus eius sunt, quia ipse illos plantauit in domino, annum & sex menses euangelizans eis uerbum dei. ¶ Si alius non sum Apostolus, ueruntamen uobis sum.) Quia à Iudæis credentibus, & nihilominus legem seruantibus, Apostolus esse negabatur. Iam enim circuncidi non debere docebat, neque sabbatum custodiri. Ceteris autem apostolis propter scandalum ab hac re dissimulantibus, hic aliter uidebatur docere,

tere, ideo apostolus ab his negabatur. **P**is enim erat apostolus qui uiderant in eo uirtutis insignia. ¶ **Nam signaculum apostolatus mei uos estis in domino.**) Hoc enim prædicante, conuersi sunt ab idolis ad fidem dei unius. ¶ **Mea defensio ad eos, qui me interrogant hæc est.**) Nūc incipit agere causam, quam superius præmisit, dicens: **Omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate, esca uentri, & uenter escis.** Sic ergo incipit causam hæc ut dicat, mea defensio apud eos, qui me interrogant hæc est. **Et quæ sit subiecit, dicens: ¶ Nunquid non habemus potestatem manducandi & bibendi?**) Hoc est, quod dixerat, omnia mihi licent. ¶ **Nunquid nō habemus potestatem mulieres circumducendi, sicut & cæteri apostoli, & fratres domini, & Cephas?** Ideo addidit & **Cephas,** quia cum primus esset inter apostolos, nō refutabat sumptus oblatio. **Cephas ipse est Symō Petrus.** Mulieres enim de siderio doctrinæ dominicæ & cupidæ uirtutum, sequebantur apostolos, & ministrabant eis & sumptus & seruitia, sicut & saluatorem sunt securæ, ministrantes ei de facultatibus suis. ¶ **Aut solus ego & Barnabas non habemus potestatem hoc operandi?**) Hoc est, habemus potestatem operandi, sed nolumus. **Pro accipiendi tamē operandi ait, ut honestius loqueretur.** **Et ut hoc firmet, exēpla subiecit, dicens: ¶ Quis militat stipendijs suis unquam? quis plantat uineam, & de fructu eius non edit? Quis pascit gregem ouium, & de lacte earum non percipit?** nunquid secundum hominem hæc loquor?) Id est, nunquid humanam sententiā sequor? ¶ **An & lex eadem dicit?**) Concordare docuit supradicta testimonia documentis diuinis, ut ostendat non sine causa utiq; nolle se ab illis sumptus accipere, quando tot exemplis ostendit & dandum & accipiendum esse. ¶ **In lege enim scriptum est: Nō alligabis os boui trituranti Nunquid de bubus cura est deo?**) Interim paucis hæc absoluamus. **In Iona enim propheta scriptum est: Nō parcaui ciuitati, in qua habitāt plus quā cxx. milia hominum, & pecora multa.** **Et psalmographus: Homines & iumenta, inquit, sal-**

Iona. 4
Psal. 15.

P; uabis.

uabis. Quō ergo deus non curat de bubus & pecoribus?
Sed nō curat de bubus & pecoribus propter hæc ipsa, sed
propter nos, quorum causa sunt facta: ideo de nobis curat
non de illis. ¶ Aut potius, inquit, propter nos dicit,
propter nos enim scriptum est.) Per figuram em̄ omnia
 dicta ad nos transeunt. ¶ Quoniam qui in spe arat & tri-
turat, debet spei suæ fructum percipere. Verum est, quia
 hac spe laboratur ut fructus capiatur. ¶ Si nos uobis spi-
ritalia seminauimus, magnum est si nos uestra carnalia
metamus? Non dicit magnum neq; par esse, se euangeli-
 zantes regnum dei & cælesti cibo Ecclesiam saginantes,
 alimenta corporis sumerent, ut tradentes æterna, conse-
 querentur temporalia. ¶ Si alij potestate uestra utuntur,
nōne magis nos? Si enim hi, qui per euāgelium patres
 uestri non iunt, nec eundē affectum habent erga uos, fa-
 cultatē habent accipiendi, quāto magis nos? Et subaudi-
 tur uestri apostoli, quia Barnabas apostolus erat. ¶ Sed
nō sumus usi hac potestate, sed omnia toleramus, ne quā
impedimentum demus Euangelio Christi.) Diu occulta-
 rum prodidit sensum. Ostendit em̄ sumptus ideo se nol-
 le cum liceret accipere, ne uigor em̄ euangelicæ autorita-
 tis torpesceret. Pseudoapostoli em̄ peccantibus blandie-
 bantur, uolentes accipere, ita ut nō sibi uiderentur pecca-
 re illis subiecti. Sed quoniam hæc res contra euangelicā
 erat disciplinā, hic nō uult accipere, ut libere arguat, ne
 in illorū numero inueniat. Ut em̄ regule Christianæ ius
 maneret, licita illicita fecit, quia illi per licentiā offende-
 bant. ¶ Nescitis quā qui in sacrarijs operātur, de sacrario
uiuunt: & qui altario deseruiunt, altari participantur.)
 In sacrarijs legem gentilium significat, in altari uero Iu-
 dæorum. Sic enim decreuit dominus per Moysen, ut de
 his quæ oblata erant, partem sumerent sacerdotes. ¶ Ita
& dominus Iesus ordinauit eos qui euangelium annun-
ciant de euangelio uiuere.) Non ergo deus per Moysen gē-
 tilium formā secutus est: sed ipsa naturalis ratio hoc habet,
 ut quis inde uiuat ubi laborat. Hanc ergo rationem ipse
 naturæ & conuersationi humanæ decreuit. Hæc tamen
ad cumus

ad cumulum adhuc addens, grauat causam, ut non leue faciat neq; odiosum, quod tantis testimonijs cōmendat: & tamen nō sibi proficere uult, ne liberratē arguendi humiliet. ¶ Ego autem nullo horū usus sum.) Postq̄ multis modis ostendit licere accipere, sibi tamen non opus esse. ¶ Oportet enim accipere à peccantibus, sicut supra memorauit. ¶ Non autē scripsi hęc, ut ita fiat in me. Bonum est mihi magis mori, q̄ ut gloriam meam quis euacuet.) Gloriā suam dicit in eo, si euangelij seueritas maneat, & magis eligit, q̄ Euangelij iura uiolare, sciens hoc magis sibi proficere ad futuram salutem. Deb. tum em̄ obsequium abnuit ab his sibi impendit, ne per hoc accipiant fiduciam delinquendi. ¶ Nam si euangelizē, non est mihi gratia, necessitas enim mihi incumbit.) Sicut dicit dominus: Cum feceritis quę dico uobis, dicite serui inuitiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. ¶ Væ enim erit, inquit, mihi, si non prædicauero Euangelij.) Missus em̄ seruus à domino, facit etiam inuitus quod sibi præceptum est: si quominus, adstringitur plagis necesse est. Deniq; Moyses inuitus missus est ad Pharaonē, & Ionas coactus est prædicare Niniuitis. ¶ Nam si uolens hoc ago, mercedem habeo.) Manifestum est, quia nemo accipit remunerationem eius rei quam inuitus agit. Si enim uoluntarius dignus mercede est, quia consentit domino, & quod uoluntate fit, melius fit. ¶ Si autē inuitus, dispensatio mihi credita est.) Nec hoc obscurum est, quia qui in deuotus aliquid facit, nō uoluntate facit, sed necessitate. Quia enim uoluntatis suę non est, facit inuitus quod sibi præceptum est. ¶ Quæ ergo erit mea merces, ut Euangelium annuncians, sine sumptu efficiam Euangelium, ut non abutar potestate mea in Euangelio.) Repressa uerborum iactantia gloriatur, & uult intelligi quanta dignus mercede sit: quia potestate sua non utitur in Euangelio, dum respuit oblatos sumptus, ne uim prædicationis humiliet. Hoc est licere, sed non expedire propter salutem fratrum, ut corrigantur. Forma ergo uult esse cæteris, ut ubi uident non expedire, etiam licitis non utantur, si

Luca. 17

P 4 quo

quominus de licito fient rei, quod sic sumunt, ut ad detrimentum proficiat.

NAm cum liber sim ex omnibus, omnium me seruum feci, ut plures lucrifaciam.) Liber ex omnibus est, cum nulli in adulatione tradidit Evangelium, neq; cuiusquam præter salutem aliquid concupiuit, neq; ad delicias habendas ab aliquo sumptus largiores mercedem hypocrisis accepit. Seruus autem sic se omnium factum dicit, dâ semper humilitatem similem omnium mente imbecillium exhibuit, ut eos per patientiam firmaret ad salutem futuram, confouens animos illorum, qui aut peccabant, aut res diuinas tardius sequebantur, ut non aspere ferrent reprehendi se. ¶ Et factus sum Iudæis tanquam Iudæus, ut Iudæos lucrifacerem. Non uidetur quasi simulasse, ut omnibus fieret omnia, quod solent adulatores facere, sed non ita est. Vir enim diuinus & medicus spiritalis sciens omnium causas & uulnera, magna industria confouet illos & comparitur. Cum omnibus enim hominibus quædam habemus communia. Factus est ergo Iudæis quasi Iudæus, quia propter scandalum illorum circuncidit Timotheum, & purificatus ascendit templum, ne occasionem per eum acciperent blasphemandi. Rem ergo fecit quæ iam cessare deberet, sed fecit secundum legem. Nam & consensus illis legem esse à deo & prophetas, & exinde illis ostendit Christum hunc esse qui promissus est, ut assensus eius haberet effectum. ¶ His qui sub lege sunt, quasi sub lege essem, cum ipse non sum sub lege, ut eos qui sub lege sunt, lucrifacerem. Hi qui sub lege sunt, Samaritani noscuntur. Legem enim solam accipiunt, id est, quinque libros Moysi. Sunt autem ex origine Persarum & Assyriorum, quos rex Assyriorum sublatis filiis Israël in captiuitatem posuit ad incolenda loca Samariæ, ideo & igne colunt more Persarum. His ergo Apostolus, dum non negabat legem esse à deo, fiebat quasi sub lege: sed ex ea illis mitti uerbo Christum intelligendum tradebat, sicut & Samaritana illa quæ dixit ad dominum: Scio quia Messias

Ioan. 4.

fiat uenit, docta per legem. ¶ His qui sine lege sunt, quasi sine lege essem, cum sine lege non essem dei, sed in lege essem Christi.) Hoc dicit, quia cum in lege Christi est, in lege dei est: quia quod Christi est, dei est: & quod dei, Christi est. Sicut dicit: Omnia mea tua sunt, & tua mea.

Ioan. 17

¶ Ut eos qui sine lege sunt, lucrificerem.) Dum enim assentit illis, id est, gentilibus, iuxta physicā rationem mundum factum a deo, & quæ in eo sunt, & animam esse immortalem, & ab ipso nos originem habere (Ita enim in actis Apostolorum ait: Et sicut quidam ex uobis dixerunt: Ipse enim & genus sumus) sic fiebat quasi sine lege, per quod subintroducebat illis Christum ipsum esse quem deus ad iudicandum mundum prelegit, & ipsum esse per quem omnia fecit. ¶ Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrificerem.) Infirmus factus est, dum propter fratres infirmos a licitis abstinere, ne illis scandalum generet. ¶ Omni bus factus sum omnia, ut omnes saluos facerem.) Hoc fuit uiri prudentis & spiritalis, ut omnibus omnia factus, propositum tamen religionis non excederet: quia ubi cessit, ad hoc cessit ut proficeret: nec aliud fecit quam lex mandauit. ¶ Omnia autem facio propter Euangelium, ut particeps eius efficiar.) Hoc est, omnia supradicta facio, ut uoluntatis euangelicæ particeps fiam, quam habet circa salutem humanam.

Acto. 17

Nescitis quoniam qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, unus autem accipit palmam. Nunc aliud uult exponere. Itaque hoc exemplo ostendit quanta sit utilitas legis nostræ, in qua non uni, sed omnibus promissa est palma. ¶ Sic currite ut comprehendatis.) Solicite uult curri ad promissionem, quia magna est. ¶ Omnis autem qui in agone contendit, ab omnibus se abstinere.) Ab omnibus quæ uitanda, eadem tradit disciplina, cum sciant unum coronandum: quanto magis nobis obseruandum est, quia omnibus promissa est salus.

¶ Et illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.) Et in hoc multum dispar donum est, ac per hoc diligentiores nos esse debere, qui-

P 5 bus